

HANDLINGSPLAN 2006

Fiskeri- og havbruksnæringens forskingsfond

1. MÅL OG BRUKSOMRÅDE

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) er etablert i henhold til lov av 7. juli 2000 nr. 68 om avgift til forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringen. En egen forskrift av 11. oktober 2000 om avgift til forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringen angir nærmere rammene for ordningen.

Formålet med FHF er å legge til rette for økt verdiskaping, miljøtilpasning, omstilling og nyskaping i fiskeri- og havbruksnæringen. Avgiftsmidlene skal nyttes til næringsrettet forskning og utvikling til nytte for hele eller deler av næringen. Midlene fordeles ved tilskudd til forskningsprogrammer og større prosjekter.

FHF skal prioritere forskning og utvikling ut fra næringens definerte behov og interesser. Det legges vekt på god samordning med det øvrige virkemiddelapparatet.

2. SAMLET BUDSJETT FOR 2006

Samlet budsjett for hele FHF's virksomhet framgår nedenfor:

FoU-aktiviteter	99,5 mill. kr
Forprosjekter og strategiarbeid	3,5 mill. kr
Informasjon	2,0 mill. kr
Evaluering	2,0 mill. kr
Administrasjon	8,5 mill. kr
Samlet	115,5 mill. kr

3. HOVEDINDELING OG BUDSJETTALL

Aktivitetene er inndelt i følgende hovedkategorier med tilhørende budsjett:

A. Fellestiltak for hele næringen	23,0 mill. kr
B. Fiske og fangst	23,0 mill. kr
C. Industri/foredling	23,0 mill. kr
D. Havbruk	25,5 mill. kr
E. Særskilt avsetning	5,0 mill. kr
F. Forprosjekter og strategiarbeid	3,5 mill. kr
G. Informasjon	2,0 mill. kr
H. Evaluering	2,0 mill. kr
Samlet	107,0 mill. kr

Administrasjonen fordeler seg som følger:

FHF's sekretariat	5,5 mill. kr
Administrasjon eksterne	3,0 mill. kr
Samlet	8,5 mill. kr

4. NÆRMERE OM DE ULIKE INNSATSOMRÅDENE

A. FELLESTILTAK HELE FISKERI- OG HAVBRUKSNÆRINGEN

Miljø

Norsk fiskeri- og havbruksnæring blir konfrontert med spørsmål knyttet til fremmedstoffer i sjømat. I tillegg mangler til dels tilstrekkelig dokumentasjonsgrunnlag for fastsettelse av grenseverdier for ulike stoffer og forbindelser. FHF ønsker derfor å bidra til å prioritere forskning på fremmedstoffer i sjømat. Det er behov for økt kunnskap om en relativt ny gruppe fremmedstoff, PFOS (Poly- eller Perfluorinated Organic Substances), som blant annet benyttes i industriell produksjon, og hvordan disse stoffene blir tatt opp i og påvirker organismene. En av hovedutfordringene er å utarbeide analysemetoder for de ulike PFOS-forbindelsene. Sentralt vil være forskning på toksafen i fiskeolje og fiskemel. Dette for å økt innsikten om toksafens opptak og virkning i fisk. Arbeidet med fremmedstoffer skal også ha fokus på bedre dokumentasjon for fastsettelse av grenseverdier i sjømat. Arbeidet for å øke kunnskapen om Listeria, herunder forekomst og forebyggende tiltak, vil bli videreført. Det vil blant annet omfatte en oppfølging av fjorårets deltakende bedrifter samt inkludere nye bedrifter fra hele landet med forskjellige typer av tilvirkningsanlegg. Dette for å undersøke om noen Listeria-typer går igjen i ulike deler av landet og i forskjellige typer av tilvirkningsanlegg. Bedre dokumentasjon av sammenhengen mellom helse og sjømat fremmer sjømatens fortrinn. Det vil bli gjennomført dokumentasjonsforsøk om sjømatens helsefremmende virkninger. Arbeidet med sporbarhet videreføres da dette vil være et viktig konkurransefortrinn i markedet, og hvor målet er å implementere Tracefish-standarden.

FHFs mål innen miljø vil for 2006 være:

- utvikle analysemetoder for de 12 viktigste PFOS-forbindelsene, samt 5 utvalgte Toksafen kongener
- opparbeide kunnskap om hvordan Toksafens fordeler seg i en organisme gjennom fødeopptak
- undersøke sjømatens helsefremmende effekt i forhold til ungdomsgrupper
- mer kunnskap om Listeria, forebyggende tiltak, geografisk forekomst av ulike Listeria-typer, eventuelt utbredelse i ulike typer av foredlingsanlegg
- implementere Tracefish-standarden i utvalgte verdikjeder

Det skal legges vekt på å trekke næringsaktører aktivt med i prosjekter knyttet til Listeria og sporbarhet. NIFES vil stå sentral i arbeidet med fremmedstoffer og helsefremmende effekter av sjømat.

Miljø	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	4,0 mill. kr	4,0 mill. kr	4,0 mill. kr	12,0 mill. kr

Ressursforvaltning

Markedsbasert høsting av fiskeressursene

Verdikjedetenkning danner grunnlaget for FHFs arbeid med næringsutvikling. Dette innebærer at leveringsmønsteret fra flåten må tilpasses markedenes behov og legge grunn for høyest mulig verdiskaping. Beskatningsstrategier for uttak av fiskeressursene er bestemt av en rekke faktorer; som driftsform, økonomi, sesong mm. Større innsikt i prosesser som skaper en tidvis ubalanse i forhold mellom råstofftilgang og markedsbehov vil danne grunnlag for å finne nye tilpasninger som samlet gir større verdiskaping. FHF ønsker også å bidra med et bredere datagrunnlag som kan inngå i bestandsvurderinger, blant annet ved bruk av fartøyer i en referanseflåte for havforskningen.

FHFs mål innenfor markedsbasert høsting vil for 2006 være:

- vurdere kvotebank
- vurdere spørsmålet om større fleksibilitet mhp. å bytte kvoter/kvotandeler mellom fartøyer, f. eks. omregnet i ekvivalenter etter islandsk modell
- studere samspillmodeller mellom flåte og industri i forhold til stabilitet i råstofftilgang
- få økt innsikt i hvordan nye omsetningssystemer påvirker tilpasning mellom fangst og marked
- metodeutvikling for minimering av usikkerhet og økt stabilitet i uttaket av fisk (herunder større samarbeid mellom fisker og forsker)

Rammen for markedsbasert høsting settes til 2,0 mill. kr. Det er etablert en referansegruppe for dette arbeidet. Gruppen videreføres. Når det gjelder fiskeflåtens bidrag i ressurskartleggingsarbeidet skal dette foregå i et nært samarbeid med fangstleddet.

Sjøpattedyr

Siden 90- tallet har uttaket av sel ligget på et nivå på bare knapt 20000 dyr, langt under det kvotene skulle tilsi. Fangsten har i hovedsak foregått i Vesterisen etter tradisjonelle fangstmetoder. Uttaket av sel i Østisen, særlig i Kvitsjøen, har også blitt sterkt redusert og det er ikke registrert fangst de to siste årene. Uttaket av disse artene er på et lavt nivå tatt i betraktning det innhogget i fiske- og skaldyrbestandene en voksende sel- og hvalbestand representerer. Som en oppfølging av Sjøpattedyrmeldingen - St. meld nr. 27 - er det etablert et helhetlig næringsutviklingsprogram for norsk sjøpattedyrnæring. Programmet prioriterer for 2006 økt uttak av sel i Kvitsjøen, fordi denne bestanden er sterkt voksende. Bestandsutviklingen av grønlandssel i Vesterisen tilsier også et behov for et økt uttak. Utfordringer er fortsatt knyttet til mer rasjonell fangst og større utnyttelse av hele dyret, hvor særlig oljer, skinn og hvalkjøtt er mest aktuelt.

FHF's mål innenfor sjøpattedyrprogrammet for 2006 vil være:

- etablering av et større samarbeidsprosjekt i Nord-Vest Russland, herunder tilpasning av fartøy, for å gjenoppta og videreutvikle selfangst i Kvitsjøen
- bidra til å legge til rette for mer effektive fangstmetoder og fartøyer
- videreføre arbeidet med analyse og videreutvikling av sel/hval-olje i kommersiell sammenheng (jf. implementering av forslag i forprosjektrapport)
- utvikle selnæringen generelt (anvendelse av kjøtt, skinn og andre bestanddeler)
- fremme en effektiv og moderne hvalkjøttmåling i tråd med forventninger om økt uttak

Når det gjelder utvikling av fangst i Kvitsjøen, vil FHF primært ha en tilretteleggingsrolle. Det legges vekt på et nært samarbeid med sentrale næringsaktører og relevant næringsmiddelindustri. FHF's satsing på sjøpattedyr skjer i nært samarbeid med Fiskeri- og kystdepartementet. Samlet avsettes 1,0 mill. kr. til Sjøpattedyrprogrammet for 2006.

Ressursforvaltning	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	2,5 mill. kr	3,0 mill. kr	2,5 mill. kr	8,0 mill. kr

Totalutnyttelse av fiskeråstoffet

Utvikling av biomarin ingrediensindustri er et langsiktig løp som omfatter prosesser mot marked og norsk industri. Sentralt står dokumentasjon av marine ingredienser overfor internasjonale markedsaktører og å organisere et nettverk for å styrke den norske marine ingrediensindustrien. Det er et stort gap mellom FoU og kommersialisering, og betydelig behov for tettere bånd mellom disse prosessene. Det store dokumentasjonsprogrammet går inn i sitt siste år i 2006. Det vil bli lagt vekt på å få synliggjort mulighetene for kommersialisering basert på foreliggende og forventede resultater fram til programavslutning. Arbeidet med dokumentasjon av lakseolje med sikte på å finne nye muligheter innen anvendelse og kommersialisering vil bli videreført. Biprodukselskapet BiNor skal fremme eksport av marine biprodukter som melke, mager mm, og FHF vil i 2006 fortsatt støtte utviklingsaktiviteter i selskapet. Det vil bli arbeidet videre med å utvikle teknologi som fremmer skånsom sløying av ferskfisk. Dette vil kunne gi produkter av høyere kvalitet som allerede har et marked.

FHF's mål for utvikling av totalutnyttelse av fiskeråstoffet for 2006 er:

- utvikling av biomarin ingrediensindustri
- dokumentasjon av marine ingredienser
- dokumentasjon av lakseolje
- utvikling BiNor
- sløyemaskin eller forenklet oljeseparasjon
- tekniske nyvinninger
- biprodukter fra krabbeindustrien

FHF kanaliserer hoveddelen av aktivitetene for utvikling av biproduktsektoren gjennom stiftelsen RUBIN.

Totalutnyttelse av råstoffet	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	6,0 mill. kr	6,0 mill. kr	6,0 mill. kr	18,0 mill. kr

Kystsoneforvaltning

Kryssende næringsinteresser i kystsonen må håndteres på en best mulig måte. Det mangler fortsatt kunnskap om interaksjonen mellom villtorsk og oppdrett, og FHF viderefører derfor forskningsinnsatsen på dette området. Fondet ønsker også å få oppsummert erfaringer med dagens planleggingsystem for kystsonen. Dette for å få mer kunnskap om kystsoneplaner som verktøy. Det er også behov for å få bedre kunnskap om de reelle effektene av vernetiltak, og spørsmålet om fiskeri- og havbruksnærings betydning i denne sammenheng. Dette vil også omfatte spørsmålet om interaksjonen mellom havbeite og marin næringsvirksomhet.

FHFs mål for innsatsen innenfor kystsoneforvaltning vil for 2006 være:

- få mer kunnskap om forholdet mellom villfisk og oppdrettsfisk
- få mer kunnskap om kystsoneplaner som verktøy og bygge opp kunnskapsgrunnlag for å videreutvikle planleggingsverktøy i kystsonen

Arbeidet med kystsoneplanlegging foregår i et nært samarbeid med Norges forskningsråd, fiskeriforvaltningen og næringen.

Kystsoneplanlegging	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	4,0 mill. kr	3,0 mill. kr	3,0 mill. kr	10,0 mill. kr

Samfunn og kompetanse

Å se verdikjeden i sammenheng betyr blant annet å identifisere alle typer av flaskehalser som hindrer utvikling. FHF skal fortsatt ha fokus på rammebetingelser og den innvirkning det har på næringsutvikling. FHF-stipendet videreføres i 2006. Ordningen har blitt en suksess, og gitt studenter muligheter til å etablere kontakt mot bedrifter og samtidig utføre nyttige oppgaver for bedrifter som del av utdanningen. I tillegg er det i 2005 etablert en ny stipendordning for dr. gradsstipendiater og post doc. kandidater som knytter oppgavene sine opp mot FHFs mål og prioriteringer. Hensikten er både å trekke høyere utdannet personell inn i næringen, men også å benytte denne kompetansen til å fremme lønnsomme omstillingsprosesser i næringen. Ordningen videreføres i 2006. Det vil i tillegg bli arbeidet videre med studier av vellykkede bransjeutviklingsstrategier på andre områder, for å lære mer om suksesskriterier for vellykket næringsutvikling. Det vil også bli satt fokus på områder hvor det er særlig potensial for å forbedre logistikk-løsninger i næringen. Et eget forprosjekt i 2005 skal identifisere de mest interessante problemstillinger.

FHFs mål for samfunn og kompetanse for 2006 er:

- identifisere og dokumentere kritiske flaskehalser i regelverket for næringsutøvelsen
- fremme utviklingsprosesser og tilføre bedrifter utviklings- og fagkompetanse (FHFs stipendordning)
- tilføre bransjen spisskompetanse ved å koble høyere utdanning (post doc./dr. grad/mastergradstipendier) til utviklingsprosesser/handlingsplaner
- fremme markedsorientering av næringen gjennom strategiske bransjeanalyser mv.
- gjennom analyser og tiltak fremme større markedsorientering i næringen, herunder blant annet på logistikkområdet
- videreføre kunnskap om alternative virkemidler og effekter av disse (vellykkede bransjeutviklingscases)

Samfunn og kompetanse	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	7,0 mill. kr	7,0 mill. kr	7,0 mill. kr	21,0 mill. kr

B. FISKE OG FANGST

Bedre utnyttelse av ressursene

I forhold til mange andre kystnasjoner, er den marine næringen i Norge lite flink til å utnytte havets mangfold. Det er derfor etablert et eget utviklingsprogram for lite utnyttede kystnære arter. Programmet har vært konsentrert om utvikling av kongesnegl og sjøpølser, utvikling av taskekrabbenæringen, bifangst og bedre utnyttelse av reke- og krepsressursene i Skagerrak. Disse innsatsområdene vil videreføres i 2006. Det er konstatert at ressurser som kongesnegl og sjøpølser har et stort marked. Hovedutfordringen er å organisere verdikjeder for å kunne betjene allerede eksisterende markeder. Potensialet for krabbenæringen er fortsatt stort. Det samme gjelder utnyttelse av ulike typer av bifangst som det i dag ikke finnes infrastruktur for å utnytte optimalt, herunder logistikk-løsninger. Utnyttelse av lite utnyttede arter blir fulgt opp med ressursundersøkelser slik at uttak skjer innenfor forsvarlig rådgivning. Utnyttning av hittil lite utnyttede arter gir et bredere driftsgrunnlag i kystflåten, og økt lønnsomhet for industrien knyttet til denne flåten.

FHF's mål for satsingen på bedre utnyttelse av ressursene for 2006 vil være:

- utvikling av næringsvirksomhet basert på kongesnegl
- utvikling av næringsvirksomhet basert på sjøpølser
- utvikling og større utnyttelse av bifangst
- utvikling av krabbenæringen
- utvikling av reke- og krepsfiske i Skagerrak

Bedre utnyttelse av ressursene	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	2,5 mill. kr	3,0 mill. kr	3,0 mill. kr	8,5 mill. kr

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Omfanget av skader og ulykker i fiskeflåten er fortsatt svært høy. En satsing på helse, miljø og sikkerhet har to formål, redusere skadeomfanget og legge til rette for et godt og effektivt arbeidsmiljø. Innsatsen rettes inn mot utvalgte driftsformer og fartøystørrelser basert på foreliggende statistikk og analyser. Særlig fokus rettes inn mot dødsulykker i sjarkflåten, skader i trålerflåten og ulykker i havn. Det skal fokuseres på målrettede utviklingsprosjekter som innebærer forbedring av utstyr, rutiner og arrangement-løsninger. HMS skal også i større grad enn tidligere vinkles inn mot ledelse og arbeidsmiljø.

FHF's mål for HMS-området for 2006 vil være:

- utviklingstiltak for å forbedre utstyr, rutiner og arrangementer i utsatte flåtegrupper
- ledelse og arbeidsmiljø
- rednings- og sikkerhetsutrustning om bord i de ulike fiskefartøy
- vurdering av regelverket i forhold til hensikt
- analyser og vurdering av forebyggende tiltak

Videreføring av HMS må i større grad skje ut fra en dialog mellom fiskere, leverandørindustri og FoU-institusjoner. Fokus skal settes på å få igangsatt utviklingsprosjekter i form av nye produkter og rutiner som reduserer skaderisiko.

HMS	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	3,0 mill. kr	2,5 mill. kr	2,5 mill. kr	8,0 mill. kr

Fartøyutvikling og energiøkonomisering

Med de stadig høyere drivstoffkostnadene er det vanskelig å drive lønnsomt fiske. Det overordnede målet for FHF's innsats vil være å redusere mengde forbrukt drivstoff pr mengde fanget fisk. Blant tiltakene er etableringen av et energinettverk for utveksling av informasjon. Innsatsen på dette området skal ha særlig fokus på forhold som er spesielt for fiskeri som driftsform. En stor del av energiforbruket fra motorer går til spille, f. eks. i form av varme og utslipp av eksos. Gjenbruk av energi vil derfor også være et

innsatsområde. Det er viktig å se helhetlig på energiøkonomisering i fiskeflåten og forbedringer innen fartøyutforming, redskap og utrustning kan redusere energiforbruket. I tillegg ønsker FHF å gå inn på spørsmål om regelverket legger rammer som er med på å opprettholde driftskostnader. Det er også ønskelig å utrede uavklarte spørsmål knyttet til oljeutslipp og kompensasjonssystemer for fiskeflåten.

FHFs prioriterte innsatsområder for fartøyutvikling og energiøkonomisering i fiskeflåten for 2006 vil være:

- vurdere bruk og uttesting av nye materialløsninger og skrogutforming
- etablere et energinettverk for et bredt antall fartøyer fra ulike flåtegrupper
- utvikle og tilpasse teknologiske løsninger for gjenvinning av energi
- kjøling RSW ved bruk av CO₂
- vurdere alternative energikilder og renseteknologi
- størrelsesbegrensninger og konsesjonsregelverk
- oljeutslipp og kompensasjonssystemer for fiskeflåten
- investerings spørsmål/privatretslige problemstillinger i relasjon til bl.a. havressurslovutvalgets konklusjon om at fiskeressursene er statens eiendom

Kravspesifikasjon og overordnet styring av tiltakene innenfor fartøyutvikling og energiøkonomisering skal forankres i Teknologiforum, hvor leverandørindustrien og FoU-miljøene er samarbeidspartnere.

Fartøyutvikling og energiøkonomisering	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	5,5 mill. kr	5,5 mill. kr	5,5 mill. kr	16,5 mill. kr

Redskapsteknologi

Redskaper

Utvikling av nye redskaper inngår i målet om et mest mulig bærekraftig fiske. Det er behov for å gjøre redskapene både mer effektive, energivennlige og skånsomme mot havbunnen. Arbeidet med å videreutvikle ny trålteknologi vil være sentralt, både innenfor hvitfisksektoren og i rekefiske. Et eget prosjekt skal undersøke muligheten for å utvikle reketrål basert på de nye tekniske løsninger for torsketrål (blant annet en ny type gear), kombinert med en ny design av selve trålposen i reketrålfiske. En utfordring er å redusere bifangst av kongekrabbe i snurrevadfiske og trål. Det vil også bli satt i gang utviklingsaktiviteter for å løse dette problemet.

Mellomlagringsløsninger/kvalitet

Fra næringens side ser man nye muligheter i levende fangst og mellomlagring, både for å kunne betjene et voksende ferskfiskmarked og for å fremme en jevnere råstofftilgang gjennom året. Målet er å etablere 3-4 større pilotforsøk for mellomlagring, og dermed kunne oppskalere levende fangst som en reell alternativ driftsform for flåten. Arbeidet for å fremme kvalitet gjennom bedre redskapshåndtering og rutiner for behandling av fisk ombord vil bli videreført.

FHFs innsats innenfor redskapsteknologi vil for 2006 være:

- reduksjon av bifangst av kongekrabbe i snurrevadfiske og trål
- videreutvikling av ny trålteknologi blant annet mer miljøvennlig reketrål
- utvikle nye systemer for å fremme kvalitetshåndtering om bord og gjennom rutiner/systemer for redskapsoperasjon
- instrumentering og redskapshåndtering av snurrevad, eventuelt også trål
- vurdere tiltak for mer optimal håndtering av passive redskaper
- videre oppfølging av handlingsplan for fisk for levende lagring

Det er et mål for FHF at utvikling av redskap skal resultere i nye kommersielle redskaper. Det er etablert et nært samarbeid mellom FHF og redskapsindustrien. Dette samarbeidet skal videreføres.

Redskapsteknologi	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	8,0 mill. kr	8,0 mill. kr	8,0 mill. kr	24,0 mill. kr

Material- og utstyrsteknologi

Nye materialtyper og utstyr utvikles og får nye anvendelsesområder. Dette gjelder både sterkere og lettere materialer, ulike typer av måle- og fangstbehandlingsutstyr, som både sikrer effektivitet og mer rasjonell og skånsom behandling av fangst. Området er også relatert til helse, miljø og sikkerhet (HMS).

FHF's mål for material- og utstyrsteknologi for 2006 vil være:

- utvikling og testing av nye materialtyper og nye anvendelsesområder
- utvikling av arrangementsmessige forbedringer
- utvikling av utstyr

Gjennom en nær dialog med næringsutøverne, leverandørindustrien og forskningsmiljøene vil konkrete utviklingsprosjekter bli planlagt og gjennomført.

Material- og utstyrsteknologi	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	4,0 mill. kr	4,0 mill. kr	4,0 mill. kr	12,0 mill. kr

C. INDUSTRI/FOREDLING

Filetsektoren

Handlingsplan for ferskfisk

Distribusjon av ferske fiskeprodukter vil bli en stor utfordring framover og FHF ønsker å se på hvordan norske bedrifter kan sikre kvalitet og leveringssikkerhet for produktene. Kvalitet og holdbarhet vil bli fremmet gjennom videre arbeid med ny kjøle-, pakke- og konserveringsteknologi. Økt kvalitetsstyring sikres også gjennom fokus på kvalitetsstyring gjennom hele verdikjeden basert på ulike typer råstoff, temperaturstyring og logistikk-løsninger. Arbeidet med å utvikle markeder og produkter av restfilet vil fortsette i 2006. Gjennomføre prøvesalg, etablering av kvalitetskriterier og produktstandard er sentrale arbeidsområder. Automatisk fjerning av bein er fortsatt ikke løst, og gjennom en innledende studie vil ulike typer løsninger bli vurdert og eventuelt fulgt opp. Industri og foredlingsiden ønsker for 2006 spesielt å rette oppmerksomheten mot mellomlagringsløsninger i samarbeid med fangstsiden. Dette vil gjelde både økonomiske perspektiver og mellomlagret fisk som råstoffgrunnlag for ulike anvendelser (klippfisk, tørrfisk mv.). Målet er å etablere en form for organisert samarbeid som omfatter hele verdikjeden. Grunnlaget for om et slikt samarbeid er mulig ligger i flere utfordringer. Dette gjelder kostnader ved levende transport, lagring, vedlikeholdsforing og risiko for svinn som følge av dødelighet. Gjennom et eget prosjekt vil det bli vurdert om å skape en egen posisjon for villfanget torsk i markedet.

Handlingsplan for innenlandsmarkedet

Det er nå tre riksdekkende grupperinger som har prepakket fersk fisk som satsningsområde. Tidspunktet for forskning og utvikling er derfor optimalt. Arbeidet må legges opp gjennom hele verdikjeden. Stikkord er: bedre kundeforståelse, kvalitet og kjøleutstyr, logistikk, utvikling av samarbeidskonstellasjoner og kompetanse. Samarbeid opp mot kjedene står sentralt. Norsk fiskemat holder høy internasjonal standard. Det ligger derfor muligheter for å kunne selge norske ferdigvareprodukter også i utlandet. En strategi med tilknyttede tiltak vil bli lagt opp for å realisere dette potensialet i 2006.

Handlingsplan for sei

Satsing på sei er satt opp med 2,0 mill. kr. Det er et potensial for å utnytte sei langt bedre enn i dag og oppnå merverdi i markedet. Det vil bli utarbeidet en oppdatert handlingsplan for sei i samarbeid mellom industri- og fangstsiden. En slik plan skal omfatte hele næringen og se de ulike verdikjeder i sammenheng. Fokus på industriledet vil særlig rettes inn mot økt bruk av sei som råstoff i klippfisk- og tørrfiskproduksjon. Arbeidet må knyttes opp mot den pågående handlingsplanen for sei som i hovedsak omfatter mellomlagring/oppforing. Utvikling av seinæringen er en utfordring som har like mye å gjøre med råstofftilgang, regulering og størrelse på fisken som med bearbeiding og marked. En nasjonal handlingsplan for sei må legges opp som et samarbeid mellom blant andre FHF, Norges Råfisklag, Eksportutvalget for fisk (EFF), Innovasjon Norge og Norges forskningsråd.

FHF's prioriterte innsatsområder for filetsektoren i 2006 vil være:

- videreutvikle optimal emballering og distribusjonsløsninger av fersk filet
- sikre råstoffkvalitet slik at man har en forutsigbar produksjon av kvalitetsprodukter til et krevende marked, herunder også reduksjon av problemet med kveis
- temperaturstyring i råstoff og produkt helt fra fangst til marked - sett i sammenheng med emballasje og logistikk
- etablere objektive kvalitetskriterier som grunnlag for nye standarder
- bidra til produktutvikling av restfilet
- evaluere alternativ måte å skjære filet på
- etablere et råstofflager gjennom levende lagring (verdikjedeprojekt for filet og blankfisk) knyttet opp mot industriens behov for langsiktighet
- undersøke villfisk som fortrinn
 - handlingsplan for innenlandsmarkedet
 - prepakket fersk fisk som etablert kategori i norsk dagligvarehandel
 - utviklingsprogram for fiskeindustri (herunder eksportsatsing)

Handlingsplan for fersk fisk
 Handlingsplan for innenlandsmarkedet
 Handlingsplan for sei

6,0 mill. kr
 2,0 mill. kr
 2,0 mill. kr

Filetsektoren	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	10,0 mill. kr	10,0 mill. kr	10,0 mill. kr	30,0 mill. kr

Pelagisk sektor

Handlingsplanen for lønnsom verdiskaping av pelagisk råstoff har som målsetning å skape en mer konkurransedyktig norsk pelagisk næring i de internasjonale markedene. Gjennom økt samarbeid, nettverksbygging, stabil inntjening og forutsigbarhet i hele verdikjeden skal man få en positiv utvikling i pelagisk sektor. I håp om å bedre dagens situasjon og for å skape mer forutsigbarhet og akseptabel inntjening i hele verdikjeden, settes fokus blant annet på analyser som kan fremme en mer markedstilpasset høsting i pelagisk sektor. Kvalitetsstyring gjennom hele verdikjeden videreføres, hvor også fangstsiden blir trukket med. Nettverksbygging for å kunne opptre mer enhetlig overfor utvalgte markeder er et annet innsatsområde. Det samme gjelder teknologi, med særlig vekt på utvikling og valg av teknologiske løsninger tilpasset framtidens marked og krav.

FHF's mål for pelagisk sektor vil for 2006 være:

- utvikle en mer konkurransedyktig næring gjennom nettverksbygging mot utvalgte markeder
- sikre kvalitetsstyring gjennom hele verdikjeden og oppnå merverdi for god kvalitet
- fremme bedre kobling mellom markedsbehov og høstingsstrategier
- utnytte og tilpasse ny teknologi og produksjonsstyring ut fra en klar markeds- og forretningsstrategi

Pelagisk sektor	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	6,0 mill. kr	6,0 mill. kr	6,0 mill. kr	18,0 mill. kr

Saltfisk- og klippfisknæringen

Planene for innsatsen i saltfisk- og klippfisknæringen er delt opp i to hovedsatsingsområder; automatisering og teknologi samt markeds- og produktutvikling. Potensialet for å øke inntjeningen gjennom økt automatisering er klart til stede, og nødvendig for å hevde seg i konkurranse med lavkostland. Det er også tatt med en spesiell satsing på sei, siden etterspørselen etter dette råstoffet i markedet er stor. Innenfor automatisering er målet å se på alle manuelle operasjoner som tining, flekking

og salting (automatisert saltfisklinje), tørking og pakking. Særlig automatisering av pakkeprosessen vil gi store gevinster i form av mer rasjonell produksjon. Større grad av kvalitets- og produksjonsstyring er nødvendig for å få bedre kontroll med råstoffkvalitet, prosessering og ferdig produkt. Ny og interessant teknologi er under utvikling og testing. Potensialet for å treffe forbrukerne med et mer differensiert produktspekter er en utfordring for salt- og klippfisknæringen. Dette både for å forstå forbrukerne bedre og tilpasse produkter inn mot ulike markedssegmenter.

FHFs satsing på klippfisk- og saltfisknæringen vil for 2006 være:

- automatisere innmating i flekkemaskin og salting i kar
- øke kvalitetsstyring i tørketeknologien og redusere energiforbruket
- robotisere pakking av klippfisk i kartong
- automatisk system for kvalitetsortering
- oppnå merverdi gjennom kvalitetsstyring og kundekunnskap

Saltfisk- og klippfisk	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	4,0 mill. kr	4,0 mill. kr	4,0 mill. kr	12,0 mill. kr

Tørrfisknæringen

Innenfor tørrfisknæringen vil det bli arbeidet videre med å øke kvaliteten på tørrfisk ved forbedringer i alle ledd av produksjonen - ved fangst, håndtering, føring, hending, sortering og forsendelse. Tørrfiskforum i samarbeide med EFF, startet i 2005 et arbeid for å øke forbruket av gryteklar tørrfisk i det norske markedet. Denne satsningen vil foregå over en 5-års periode. Målet er å øke forbruket av tørrfisk i Norge til 500 tonn (i tillegg til lutefisk). Det er gjennomført et forprosjekt for å kartlegge mulighetene for strukturmåling av tørrfisk for påvisning av kvalitetsparametere som mucoso, harskning, surning, blod i muskel, spalting og frostskafer. Resultatene fra forprosjektet er gode, og vi ønsker å videreføre arbeidet i et hovedprosjekt i 2006. Målet er å utvikle utstyr som kan hjelpe vrakerne med å «se inne i fisken» og dermed sikre en kvalitetsortering etter objektive kriterier. Dette har både betydning for kundetilfredshet og for å kunne tilpasse produktkvaliteter til ulike markeder. I 2006 vil det også bli forsket på å hindre/ begrense skadene av fluemark på tørrfisk. Utvikling av markedsrettede tiltak vil ha fokus på merkevarebygging og markedsstrategier. Dette for å sikre en sterkere posisjon på etablerte markeder og komme inn på nye markeder.

FHFs mål for satsingen på tørrfisk vil for 2006 være:

- reduksjon av mucoso
- øke forbruket av tørrfisk i Norge til 500 tonn (i tillegg til lutefisk) innen 2008
- utvikle et måleinstrument for objektive kvalitetskriterier
- redusere skader av fluemark til 3 % i gjennomsnitt
- strategiske markedsanalyser i Norge

Tørrfisk	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	1,5 mill. kr	1,5 mill. kr	1,5 mill. kr	4,5 mill. kr

Skalldyr

Rekebransjen arbeider med å etablere en felles satsing mot hurtigmat- og restaurantsegmentet. Reker har egenskaper som vil vekke interesse hos viktige konsumentgrupper som er særlig opptatt av mat og helse. Den generelle samfunnsutviklingen mot et mer sunnere kosthold blant befolkningen vil bedre mulighetene for å etablere reker på menyen. I et slikt prosjekt er det viktig at det bygges kompetanse både i bedriftene og i FoU-miljø som kan representere en varig kilde til videre utvikling. Derfor vil vi i prosjektet involvere bedriftene i samarbeid med et utvalgt kompetanseteam.

Satsingen i Russland er et interessant eksperiment, og det er avgjørende for næringen at slike initiativ lykkes. Resultatene blir ikke alltid som forventet og bransjen må hele tiden være klar til å gjøre

forbedringer. Kartlegging av hva som er gått bra og på hvilke områder en har slitt, vil kunne benyttes i en prosess for å tilpasse rekeproduktet enda bedre til russiske forbrukere.

FHF's satsing på rekesektoren vil for 2006 være:

- etablerer reker i nye markedsnisjer for å øke forbruket av reker

Skalldyr	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	2,0 mill. kr	1,5 mill. kr	1,5 mill. kr	5,0 mill. kr

D. HAVBRUK

Foredling

Det er laget en egen handlingsplan for laks som grunnlag for prioritering av innsats. Ved å utnytte fordelene ved produksjon av laks og ørret pre-rigor i en integrert prosess med slakting og filetering, ønsker norsk industri å skaffe seg fortrinn i forhold til konkurrentene. En slik prosess skal gi lavere produksjonskostnad, samtidig som det åpner for muligheter for å forsyne markedet med superferske filetprodukter av høy kvalitet til en høyere pris enn ved konvensjonell post-rigor foredling. Hovedfokus i satsingen på foredling av laks vil være å utvikle og beskytte et differensiert produktspekter. Det er store gevinster på optimal produksjon og logistikk innen høykvalitetsproduksjon - pre-rigor. Prosesslinjer som ivaretar korrekt og standardisert prosessflyt med optimal behandling i full skala forbrukerpakningsproduksjon kan gi store økonomiske gevinster, sammenlignet med dagens prosess som er basert på post-rigor produksjon. Behovet for flere kvalitetsnivå på laks er økende. Dette medfører segmenteringsbehov som utløser behov for FoU på kvalitetsdifferensiering, måling av preferanser og standardisering. Herunder vil kommunikasjon og dokumentasjon av helseaspekt ved laks være en del av markedspotensialet. Nye sedasjonsmetoder i forbindelse med slakting og utblødning vil måtte avløse dagens praksis. Laksenæringen vil etter spørre kunnskap om ny metodikk som etterfølger et mulig fremtidig forbud mot CO₂. Dette må sees i sammenheng med oppvekst, transport, kjøling og avlaving relatert til etisk forsvarlig produksjon av laks og ørret. Tiltak vil være et opplegg med kurs/workshop for å spre kunnskap/anbefalinger på området.

FHF's satsing på foredling av laks vil for 2006 være:

- etablering av merkevareordning
- senke produksjonskostnadene og fremme bedre logistikkløsninger
- utvikle et system for måling av kvalitet og dokumentasjon av egenskaper
- utvikle nye sedasjonsmetoder i forbindelse med slakting og utblødning
- økt utnyttelse av kjøtt fra ryggbein hos laks
- kvalitetsfeil på sluttprodukt som følge av helsetilstand hos oppdrettslaks (vitenskapelig dokumentasjon og forebyggende teknologi for å redusere/eliminere problemer i f. eks. røykerier)

Foredling laks	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	5,0 mill. kr	5,0 mill. kr	5,0 mill. kr	15,0 mill. kr

Fôrressurser

Innen dette området er tre prosjekter under avslutning, to om krill og ett om mikroalger som mulige fôrråvarer. For FHF kan en rolle være å fremme forskning som bidrar til utvikling av nasjonale fortrinn. FHF har sammen med Norges forskningsråd bidradd til en prioritering av alternative fôrråvarer - ernæring som et område for strategisk satsing for konkurransefordeler og verdiskaping. Med utgangspunkt i lovende resultater fra prosjektene om utnyttelse av krill/zooplankton, bør videreføring av deler av dette arbeidet vurderes. Videre er det viktig å vektlegge utviklingsretninger som bidrar til redusert innhold av organiske miljøgifter i fôret. Forholdet mellom fôr, fôringsrutiner og fiskevelferd er et område med mangelfull kunnskap. Det er derfor behov for å øke kunnskapsnivået på dette området.

FHF's innsats innenfor genetikk vil for 2006 være:

- ta initiativ til igangsetting av undersøkelser som kan belyse spørsmålene om interaksjonen villaks og oppdrettslaks, inkludert en litteraturgjennomgang

Arbeidet innenfor genetikk foregår i nært samarbeid med Norges forskningsråd.

Genetikk / avl	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	1,0 mill. kr	1,0 mill. kr	1,0 mill. kr	3,0 mill. kr

Særskilte miljøtiltak

Innsatsen på dette feltet har hatt to hovedfokus, i tillegg til at HMS-relatert forskning rettet mot havbruksnæringen er kategorisert her. Dette har omfattet (1) rømmingsreducerende tiltak og (2) forbedret og mer miljøvennlig kontroll med begroing på nøter og utstyr. Det gjennomføres også en risikoanalyse med utgangspunkt i et scenario der NYTEK er implementert og følges. Relevante spørsmål er hva som gjenstår av primære risikopunkter som krever ny kunnskap for å reduseres/elimineres. For å komme videre med utvikling av mer rømmingssikre merdkonsepter vil det være en oppgave for næringsaktører sammen med leverandørindustrien å identifisere de mest aktuelle utviklingsoppgavene. Deretter å få satt i gang utviklingsprosjekter på disse områdene. Satsingen på HMS i havbruk vil videreføres og må sees i sammenheng med tilsvarende innsats på flåtesiden. Kunnskapen om alternativer til kobberbasert notimpregnering er raskt økende, og stadig flere selskaper går over til alternativer. Spesielt gjelder dette bruk av ikke-impregnerte nøter som vaskes mens de står i sjøen og skiftes ofte. Det gjennomføres nå en statusgjennomgang for FoU-innsatsen på området som vil danne grunnlag for fondets videre satsing. Det vurderes også å gå inn med en viss innsats knyttet til effekter av utslipp av næringsstoffer fra sjøbasert oppdrett, da dokumentasjon og effekter i dag ikke er tilfredsstillende nok.

FHF's innsats innenfor særskilte miljøtiltak i havbruksnæringen vil for 2006 være:

- utvikling av mer rømmingssikre merdkonsepter
- fokus på produksjonskontrollrutiner
- gjenvinning av kobber fra notvaskerier mv.
- effekter av utslipp av næringsstoffer fra sjøbasert oppdrett

Særskilte miljøtiltak	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	5,5 mill. kr	4,5 mill. kr	4,5 mill. kr	14,5 mill. kr

Fiskehelse, inkludert lakselus

Lus og vaksinologi

FHF har de siste årene nedlagt en betydelig innsats for å redusere forekomsten av lakselus i anleggene til et minimum. Fokus har vært rettet spesielt mot kjønnsmodne lus, fordi et færrest mulig antall av kjønnsmodne hunnlus vil redusere muligheten for formering. Resultatene av dette arbeidet kommer tydelig fram på Lusedata (delfinansiert av FHF). FHF initierte og er hovedfinansør for det samlede Hardangerfjordprosjektet, der målet er å finne frem til den mest optimale strategien for kontroll av lakselus i et helt fjordsystem. Også her er det meget lovende resultater. Det er i de siste årene bygget opp mye kunnskap om en vaksine mot lakselus. Mye av denne forskningen bygger på FUGE-satsingen, SALGEN-prosjektet og tung innsats fra industrien. En vaksine vil representere en helt ny og mer effektiv tilnærming av kontroll med lus. Den samme kunnskapen vil antagelig også kunne benyttes for utvikling av vaksine mot for eksempel lus på oppdrettslaks. FHF vil rette en sterk innsats på forskning med målsetning om å utvikle en lakselusvaksine.

Virus

FHF har en betydelig innsats rettet mot virussykdommer i norsk oppdrettsnæring. I 2005 pågår det fremdeles prosjekter om ILA og IPN som avsluttes i 2006, samt nye prosjekter startet opp i 2005 om PD, CMS og HSMB. FHF har arbeidet aktivt for å bidra til koordinering av forskningsinnsatsen rettet mot spesielt PD, men også HSMB og CMS i Irland, Skottland og Norge. Dette har ført til en tett dialog mellom forskere og næringsaktører i de tre landene omkring dette sykdomskomplekset. Et resultat er utarbeidelsen

av en «Code of best practice» for forebygging og kontroll av virussykdommer i norsk oppdrett, basert på erfaring og kunnskap fra de tre landene. For 2006 avsettes det inntil 2,5 mill. kr. til videreføring av forskningen på PD, CMS og HSMB. Samfinansiering med Norges forskningsråd og andre legges til grunn. Samme beløp bør avsettes for de to neste årene for å muliggjøre aktiv internasjonal samfinansiering.

Optimaliserte driftsbetingelser

FHF har helt siden starten vært aktiv for å bidra til kunnskap som kan redusere forekomsten av ulike typer deformiteter og andre tegn på dårlig dyrevelferd i norsk havbruksnæring. Fokus er spesielt rettet mot feil temperatur, vaksinerings, ernæring og vannmiljø som utløsende årsaker. Næringen merker et sterkt press for å kunne dokumentere at fisken «har det bra» i oppveksten, og det er forventet at dette vil øke i årene som kommer. Kunnskapsoppbygging som kan bidra til å unngå feilutvikling/deformiteter og til å dokumentere gode oppvekstvilkår sett fra et dyrevelferdssynspunkt er derfor svært viktig. Det bør gjennomføres en kartlegging av dagens kunnskap om dyre-/fiskevelferd blant norske oppdrettere. En slik kartlegging vil være nødvendig som basis for etablering av fremtidig opplæring og vil samtidig avdekke forskningsbehov. Hjertedeformiteter og dårlig utviklede hjerter er et stort problem for laksenæringen og ved oppdrett av regnbueørret. Det er dokumentert at oppdrettsfisk i langt større grad enn villfisk, har svake eller feilutviklede hjerter. Dette er et direkte velferdsproblem, og kan antagelig også knyttes til dårlig blodsirkulasjon i perifere organer. En mulig årsak til dårlig utviklede hjerter kan ligge i de teknologiske løsningene som er i bruk i dagens settefiskanlegg. Innenfor dette området settes det inn midler til forsøk der sammenhengen mellom teknologibruk, dårlig utviklede hjerter og motstandskraft mot sykdommer belyses. Innsatsen bør strekke seg over flere år og samfinansiering med andre tilstrebes.

Utover de konkrete tiltakene som er omtalt over bør det avsettes inntil 2 millioner kroner til beredskap for oppfølging av resultater fra pågående forskning, og for å kunne ta raskt tak i nye problemstillinger.

FHFs innsats innenfor fiskehelse inkludert lakselus vil for 2006 være:

Lakselus og vaksinologi

- grunnleggende kunnskap for utvikling av lakselusvaksine (2,0 mill. kr.)

Virus

- videre forskning på PD, CMS, HSMB (2,5 mill. kr.)

Optimaliserte driftsbetingelser

- kartlegging av dagens dyre-/fiskevelferd blant norske oppdrettere (250.000 kr.)
- hjertedeformiteter (1,0 mill. kr.)
- prosjekter som kommer opp som særlig interessante (2,5 mill. kr.)

Fiskehelse, inkludert lakselus	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	12,0 mill. kr	11,5 mill. kr	11,0 mill. kr	34,5 mill. kr

E. SÆRSKILT AVSETNING

FHF avsetter en ramme på 5,0 mill. kr. til utvalgte samarbeidsprosjekter med andre virkemiddelaktører. Dette er blant annet relatert til samarbeidsprosjekter med Norges forskningsråd og Innovasjon Norge. Også andre samarbeidsopplegg kan være aktuelle.

Særskilt avsetning	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	0,0 mill. kr	5,0 mill. kr	5,0 mill. kr	10,0 mill. kr

F. FORPROSJEKTER OG STRATEGIARBEID

Planlegging og strategiarbeid inngår som en sentral del av FHF's samlede virksomhet. Hensikten er å forstå problemene i de ulike sektorer, finne fram til riktig strategi og valg av tiltak med størst effekt.

FHF's innsats innenfor forprosjekter og strategiarbeid vil for 2006 omfatte:

- oppdragskontrakter
- strategiarbeid og handlingsplaner
- forprosjekter
- workshops og seminarer som del av planleggingsvirksomheten

Forprosjekter	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	3,5 mill. kr	3,5 mill. kr	3,5 mill. kr	10,5 mill. kr

G. INFORMASJONSFORMIDLING

Kommunikasjon og formidling er en viktig og omfattende del av FHF sin virksomhet. Det legges derfor stor vekt på at resultater fra FoU-virksomheten når ut til næringen, og tas aktivt i bruk. FHF skal fremstå som FoU-kjøper på vegne av fiskeri- og havbruksnæringen og skal bidra til bedre dialog mellom næring, industri og FoU-miljøer.

Hovedmålsettingene for informasjonsvirksomheten for 2006 vil være:

- utforme strategier og skape arenaer for kontakt og utvikling av næringen
- formidling om FHF's virksomhet gjennom konferanser og messer
- formidle FoU-resultater fra FHF's prosjekter ut til fiskeri- og havbruksnæringen
- legge til rette for god kommunikasjon mellom FoU-miljøer og næringen
- generell informasjonsformidling om FHF

Formidlingsvirksomheten i fondet skjer dels gjennom konferanser, messer og seminarer, samt gjennom forumene. I tillegg gis informasjon fra prosjektene gjennom presse, fra institusjoner og forskere og gjennom fondets og andre institusjoners nettsider.

Informasjon	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	2,0 mill. kr	2,0 mill. kr	2,0 mill. kr	6,0 mill. kr

H. EVALUERING

Evaluering skal være en viktig del av FHF's virksomhet. Hovedaktiviteten innenfor denne kategorien er hovedevalueringer av FHF.

FHF's hovedmål for evaluering vil for 2006 være:

- evaluering av FHF
- utvalgte andre evalueringer

Evaluering	2005	2006	2007	Samlet 2005-2007
Sum	0,5 mill. kr	2,0 mill. kr	1,0 mill. kr	3,5 mill. kr

Oversikt over fordeling og forpliktelser i handlingsplan for 2006

Kategori	Forslått ramme	Bundet
Administrasjon.		
Sekretariat	5,5 mill. kr	
Eksterne	3,0 mill. kr	
<i>Sum</i>	<i>8,5 mill. kr</i>	
Fellestiltak		
Mattrygghet	4,0 mill. kr	
Ressursforvaltning	3,0 mill. kr	
Totalutnyttelse av fiskeråstoffet	6,0 mill. kr	
Kystsoneforvaltning	3,0 mill. kr	1,5 mill. kr.
Samfunn og kompetanse	7,0 mill. kr	
<i>Sum</i>	<i>23,0 mill. kr</i>	
Fangst		
Bedre utnyttelse av ressursene	3,0 mill. kr	
Helse, miljø og sikkerhet	2,5 mill. kr	
Fartøyutvikling	5,5 mill. kr	0,3 mill. kr
Redskapsteknologi	8,0 mill. kr	0,46 mill. kr
Material- og utstyrsteknologi	4,0 mill. kr	
<i>Sum</i>	<i>23,0 mill. kr</i>	
Industri		
Filetsektoren	10,0 mill. kr	0,45 mill. kr
Pelagisk sektor	6,0 mill. kr	
Salt- og klippfisknæringen	4,0 mill. kr	
Tørrfisknæringen	1,5 mill. kr	
Skalldyrnæringen	1,5 mill. kr	
<i>Sum</i>	<i>23,0 mill. kr</i>	
Havbruk		
Foredling av laks	5,0 mill. kr	
Fôrressurser	1,5 mill. kr	
Ferskvannsressurser/smoltkvalitet	2,0 mill. kr	
Genetikk	1,0 mill. kr	
Særskilte miljøtiltak	4,5 mill. kr	
Fiskehelse inkl. lakselus	11,5 mill. kr	5,5 mill. kr
<i>Sum</i>	<i>25,5 mill. kr</i>	
Særskilt avsetning	5,0 mill. kr	
Forprosjekter og strategiarbeid	3,5 mill. kr	1,5 mill. kr
Informasjonsformidling	2,0 mill. kr	
Evaluering	2,0 mill. kr	1,44 mill. kr (maks)
Samlet sum	115,5 mill. kr	11,1 mill. kr